

ניקולאי גומילוב

שירי חבש

מרוסית: יונה גונופולסקי

ניקולאי סטפאנוביץ' גומילוב (1886-1921) — מהבולטים שבמשוררי תור הכסף הרוסי, מייסד אסכולת האקמאיזם. בשנים 1906-1907 חי בצרפת ובאיטליה והכיר כמה ממשוררי הדור שישבו שם באותה עת. בשנת 1907 יצא לראשונה למסע ברחבי הלוואנט, ובשובו פרסם את קובץ שיריו "פרחים רומנטיים"; לאחר מכן שוב נסע וביקר בטורקיה, ביוון ובמצרים, וב־1909 הגשים חלום ילדות, הפליג מנמל אודסה והגיע דרך ג'יבוטי לחבש. בשנת 1910, אחרי שנים ארוכות של חיזור, נשא לאישה את המשוררת אנה אחמטובה. בשנת 1912 הכריז על הקמת זרם האקמאיזם בשירה ופרסם את הקובץ "שְׁמִי ניכר", שנכללו בו השירים שתרגומם מתפרסם כאן. למסעו השני באתיופיה יצא גומילוב בשנת 1913, והפעם בתמיכתה ובשליחותה של האקדמיה הרוסית למדעים. במסעו זה פוגש גומילוב את ראס טפרי, שנודע ברבות הימים כהיילה סילאסי, הקיסר האחרון של אתיופיה. בשנת 1921 הוצא להורג בהאשמת שווא בשותפות לקשר מזוין נגד השלטון הסובייטי. מקום הוצאתו להורג ומקום קבורתו לא נודעו בוודאות עד היום.

להבדיל משירים אחרים שגומילוב אכן תרגם משפות חבש (בעזרתו של מתורגמן שהתלווה אליו או בתיווך הצרפתי), שירי המחזור שתרגומו מופיע פה הם שירים מקוריים של גומילוב עצמו.

שיר מלחמה

קִנְפִּים רוֹמְסִים אֶת שְׁדוֹת הַדּוֹרָה,
הַקּוֹפִּים קוֹטְפִּים אֶת תְּאֵינֵנו.
אֶךְ גְּרוּעִים מֵאֵלָה שְׁבַעֲתֵימִם
אֵיטְלָקִים, בְּנֵי־לֶבֶן אֶרְחֵי־פָּרְחִי.

אָז יוֹנָף בְּהָרֵר³ נֶס הַמֶּרֶד –
הָרֵר, זֶה עִירוֹ שֶׁל רֹאס מְקוֹנָן⁴ –
אָז תַּעֲזוֹר גַּם אֶקְסוֹם⁵ הַנוֹשָׁנָה,
וּבִתְגָרָא⁶ בְּמֶר יִצְחָק צָבוּעַ.

בְּהָרִים וְעַל בְּמַתִּי-יַעַר –
שֵׁם אוֹרֵב כָּל אִישׁ-דְּמִים מֶר-נֶפֶשׁ.
הוּא, הַמְשַׁסְּפִים אֶת הַגְּרִגְרִת,
דָּם חֲדָשׁ תָּרוּוּ בְּזֹאת הַפַּעַם.

זַחֲלוּ מִשִּׁיחַ אֵלַי שִׁיחַ,
כְּאֲשֶׁר יִזְחַל לְטָרֶף הַפֶּתֶן;
מִצּוּקִים זִנְקוּ כְּהֶרֶף-עֵין –
מִנְמֶר לְמַדְתָּם לְגוּחַ.

מִי יִשְׁלַל רוֹבִים מְלֹא הַזְרוּעַ?
מִי יִרְבֶּה בְּאִיטָלְקִים לְטִבַּח?
בְּנִי-אָדָם לְבִטָּח יִכְנוּהוּ
חֲלִילוֹ שֶׁל לֶבֶן סוֹסֵי הַמֶּלֶךְ.

3 עיר במזרח אתיופיה של ימינו, בירת המחוז ההיסטורי הרר.

4 ראס מְקוֹנָן וולדה מִכְּאֵל גוֹדְסָה (1852-1906), מדינאי ואיש-צבא, אביו של ראס טפרי (הוא היילה סילאס!). המלך מגליק השני מינה אותו לראס (=דוכס) הרר.

5 עיר עתיקה בצפון אתיופיה של ימינו שנתנה את שמה לממלכת אקסום העתיקה ששלטה באזור עד המאה העשירית. אקסום היא העיר הקדושה ביותר לנוצרים באתיופיה ומקושרת לבית המלוכה הסולמוני.

6 אזור בצפון אתיופיה של ימינו.

חמישה פרים

אֶצֶל אִישׁ עֹשִׂיר חֲמֵשׁ שָׁנִים
עַל סוּסִים שְׁמֹרֶתִי בְּשָׂדוֹת.
בְּשֹׂכֶר זֶה נָתַן לִי הָעֹשִׂיר
חֲמֵשֶׁה פָּרִים מוֹשְׁכִים בְּעַל.

הָאֲרִיָּה שָׁחַט אֶחָד מֵהֶם –
עֲקֹבוֹתָיו הָיוּ בְּעֹשָׁבִים.
יֵשׁ לְשֹׁמֵר הַיֵּטֵב עַל הַקָּרָאֵל,⁷
לְהַבְעִיר בְּעֶרֶב מְדוּרָה.

פֶּר אַחֵר יֵצֵא מִדַּעַתּוֹ
וּבְרַח, עֶקְוֹץ צִרְעָה זְרִיזָה.
אַחֲרָיו נִדְדַתִּי בְּסִבָּה
חֲמֵשֶׁה יָמִים – אָבֵל לְשׂוֹא.

עוֹד לְשָׁנֵי פָּרִים הַגְּנִיב שְׁכָנִי
אֶל הַשָּׂקֶת שְׁכָרוֹן רָעִיל –
כֶּךָ רָבְצוּ הַשָּׁנִים בְּעֶפֶר
וּלְשׁוֹן כַּחֲלָה בֵּין שְׁנֵיהֶם.

אֲזִי טִבַּחְתִּי אֶת הָאֲחֵרוֹן
לְהַכִּין בָּשָׂר לְסַעֲדָה
כְּשֶׁבָעַר הַבַּיִת הַסָּמוּךְ –
וּכְפוֹת צָרַח בּוֹ הַשָּׁכֵן.

7 סוג של יישוב או משק הבנוי במעגל, לעתים קרובות מוקף גדר, שבמרכזו ממוקמת מכלאת הבקר.

שיר העבדים

צַפְּרִים מְתַעֲוָרוֹת בְּבֶקֶר,
יְעִלִים יוֹצְאִים אֶל הָאָחוּ,
מִן הָאֵהָל יוֹצֵא הַפְּרָנְגִי,⁸
מְנוּפֵף בְּמַגְלָבוֹ הָאָרֶךְ.

הוא יושב לו בצל הדקל,
על פִּנְיו רִדִיד יִרְקָרֵק מוֹתֵחַ,
מַעֲמִיד לְצִדּוֹ בְּקִבּוּק שֶׁל וִיסקִי
וּמַצְלִיף בְּעֵבְדֵי הַמִּתְעַצְלִים.

אֵת כָּלֵיו עֲלִינוּ לְצַחֲצַח,
עַל פְּרָדֵיו עֲלִינוּ לְשֹׁמֵר,
וּבַעֲרֵב לְאָכֵל בֶּשָׂר מְלוּחַ
אַחֲרֵי שֶׁהִסְרִיחַ בַּיּוֹם.

שָׁבַח וְהִלֵּל לְאַדוֹנֵנוּ הַפְּרָנְגִי,
רוֹבְיוֹ כָּל־כֶּךְ מְרַחֲקִים לְקִלְעַ,
כָּל־כֶּךְ מְשַׁחֲזֵ בִידּוֹ הַסִּיף
כָּל־כֶּךְ מְכַאֵיב הַמַּגְלָב!

שָׁבַח וְהִלֵּל לְאַדוֹנֵנוּ הַפְּרָנְגִי,
הוא אֲמִיץ, אֵךְ אֵינוֹ פִּקֵּחַ,
כֹּה רַךְ גּוֹפּוֹ וְכָל־כֶּךְ פִּגְיַע,
וּמִתּוֹק יִהְיֶה לְנַעֵץ בּוֹ פִּגְיוֹן!

8 כינוי לאירופים. באתיופיה ובאריטריאה התייחס הכינוי "פרנג" מעיקרו לאירופים קתולים. במקור הרוסי נכתב "אירופאי".

שיר עלמות זנזיבר

יום אחד שמע עני מחבש
שאי-שם בצפון, במצרים,
מרקדות עלמות זנזיבריות
ומוכרות אהבה בכסף.

ונפשו זה זמן רב כבר קצה
בנשים השמנות של חבש,⁹
בזונן וערמתן של סומליות
בזהמת שכירות-יום מקאפה.¹⁰

אז יצא העני לדרך –
לא היתה לו בהמה אלא פרד –
בהרים, ביערות, בסונה,
והלך לו הרחק צפונה.

גנבים ארבו לו בדרך,
הוא הרג ארבעה וברח לו,
ובסנאר,¹¹ בעבי היער,
פיל בודד רמס את הפרד.

עשרים פעם התחדש הירח
לפני שהגיע קהירה
ונזכר שאין לו כסף,
והלך באותה הדרך.

9 חבל ארץ היסטורי בצפון-מזרח קרן אפריקה. במקור: Gabeš, אדפטציה לרוסית של הכינוי הערבי אלחבשה.

10 מחוז היסטורי, כיום בדרום-מערבה של אתיופיה.

11 מחוז היסטורי, כיום בדרום-מזרחה של סודן. היערות מצויים בחלקו הדרומי-מזרחי.